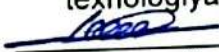

Təsdiq edirəm
Tədrisin təşkili və təlim
texnologiyaları üzrə prorektor v.i.e:
 dos. Zaur Məmmədov
"14" "02" 2025-ci il

Fənn sillabusu:

İxtisas: **050704 "Baytarlıq təbabəti"**

Fakultə: "Baytarlıq"

Kafedra: "Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri"

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: "Fiziologiya" (Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi əmri, 28.11.2011-ci il. Tar. № 1863 qərarı ilə təsdiq edilmişdir)

Kodu: **İPF-B09**

Tədris ili: I (2024-2025)

Semestr: II (yaz)

Tədris yükü: Cəmi: 135 saat. Auditoriyadan kənar 90 saat. Auditoriya 45 saat-
(30 saat müəhazirə, 15 saat laboratoriya)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit : 5

Auditoriya №: müh.409

Saat: alt həftə: II gün 5-ci saat müh.; IV gün 5-ci saat müh.; V gün 4-ci saat müh.,

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Mirfəzil Abdullayev Qafar oğlu. Bayt.ü.f.d.

Məsləhət günləri və saati: I-ci gün 14:00

E-mail ünvanı: m.fag0408@gmail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş. Fizuli küç.70

III. Təvsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Təvsiyyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

1. X.İ Rəhimzadə. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının fiziologiyası. (Dərs vəsaiti) Maarif. 1981

2. A.Əliyev. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının fiziologiyası. (Dərs vəsaiti) Maarif. 1984

3. R.İ.Rzayev, V.İ.Fərzəliyev. Heyvanların fiziologiyasında praktikum. Elm və təhsil 2014.

4. Ə. H. Əliyev, F.Ə. Əliyeva, V.M. Mədətova. İnsan və heyvan fiziologiyası (dərs vəsaiti I hissə) Bakı, 2009

5. A.İ.Əliyev. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının fiziologiyası(dərslik) Bakı: "Elm"2008;476

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnlərin tədrisivacibdeyil.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənnlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Heyvanların fiziologiyasının predmet və vəzifələri, onun bakalavr pilləli ali baytarlıq təhsilində mövqeyi. Sərbəst bazar iqtisadiyyatı və heyvandarlığın intensivləşdirilməsində fiziologiyanın rolu və vəzifələri. Fiziologiyanın üsulları. Fiziologiyanın başqa fənnlərlə əlaqəsi. Fiziologiyanın əsas inkişaf mərhələləri haqqında qısa məlumat: humoral və sinir fiziologiyası, istiqamətlər. İ.P. Pavlov nəzəriyyəsi və onun fiziologiyanın inkişafına təsiri. Azərbaycan və dünya miqyasında fiziologiyanın inkişafı haqqında qısa məlumat.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq

davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə:Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal-tələbə keçilmiş materialı dərinlən başa düşür,cavabı dəqiq və hərtərəflidir,
- 9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür,cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qusurlara yol verir.
- 7 bal-tələbə keçilmiş materialı başa düşür,lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir.
- 6 bal-tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var,mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal-tələbənin cavabı qismən doğrudur,lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir.
- 3 bal-tələbənin mövzudan xəbəri var,lakin fikrini əsaslandırə bilmir.
- 1-2 bal-tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal-suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır.Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında).

91-100 bal-əla (A)

81-90 bal-çox yaxşı(B)

71-80 bal-yaxşı(C)

61-70 bal-kafi(D)

51-60 bal-qənaətbəxş(E)

51-baldan aşağı qeyri-kafi(F)

IX.Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X.Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat, laboratoriya 15 saat.Cəmi: 45 saat.

	Keçirilən mühazirə mövzularının məzmunu	Saat	Tarix
		Müh.	
1	2	3	5
1	MÖVZU 1. Giriş. Fiziologiya fənni və onun metodları Plan: 1. Fizizologiya fənni, onun funksiyaları və metodları. 2. Fiziologiyanın digər elmlərlə əlaqəsi. 3. Fiziologiyanın qısa inkişaf tarixi. 4. Azərbaycanda fiziologiya elminin inkişafı. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	

2	MÖVZU 2. Qan sisteminin fiziologiyası. Plan: 1. Qanın əsas funksiyaları, tərkibi və xassələri. 2. Qan sistemi haqqında anlayış. 3. Qanın formalı elementləri (eritrositlər, leykositlər və trombositlər) 4. Oksigenin və karbon qazının daşınmasında hemoqlobinin rolu. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
3	MÖVZU 3. Qan və limfa dövrəsi. Plan: 1. Böyük və kiçik qan dövrələrinin hərəkətlərinin xüsusiyyətləri.. 2. Ürəyin fiziologiyası. 3. Qanın damarlarda hərəkətini təmin edən faktorlar 4. Arteriyalarda, venalarda və kapilyarlarda qanın hərəkəti. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
4	MÖVZU 4. Limfa və limfa dövrəsi. Plan: 1. Limfa və onun tərkibi. 2. Toxuma mayesi və limfanın əhəmiyyəti. 3. Toxuma mayesi və limfanın əmələ gəlməsi. 4. Limfanın tərkibi və əhəmiyyəti. 5. Limfanın hərəkətini təmin edən faktorlar. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
5	MÖVZU 5. İmmun sistemin fiziologiyası. Plan: 1. İmmun sistemin morfofunksional xarakteristikası. 2. Mərkəzi (I) və periferik (II) limfoid orqanlar. 3. Limfositlərin qanda və limfada dövr etməsi. 4. Orqanizmin immun reaksiyası: T və B limfositlərinin immunitətdə iştirakı. 5. Orqanizmin qeyri-spesifik rezistentliyi. 6. İmmunologiyanın nəliyyətlərinin heyvandarlıqda və baytarlıqda istifadə olunması. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
6	MÖVZU 6. Tənəffüsün fiziologiyası. Plan: 1. Tənəffüsün mahiyyəti və tənəffüs orqanları. 2. Tənəffüsün tipləri. 3. Ağ ciyərin həyat və ümumi tutumu. 4. Ağ ciyərin ventilyasiyası. 5. Alveolyar hava ilə qan arasında qazlar mübadiləsi. 6. Qan ilə toxumalar arasında qaz mübadiləsi. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
7	MÖVZU 7. Həzmın fiziologiyası. Plan: 1. Həzmın mahiyyəti və növləri. 2. Ağız boşluğunda həzm prosesi. 3. Yem və su qəbulu haqqında anlayış. 4. Çeynəmə, ağız suyu refleksiyasının mexanizmi. 5. Ağız suyunun tərkibi və xassələri. 6. Ağız suyu ifrazının tənzimi.	2	

	Mənbə(1;2;3;4;5;)		
8	MÖVZU 8. Mədə həzmi. Plan: 1. Mədə həzmi. 2. Müxtəlif növ yemlərə qarşı mədə şirəsinin sekresiyası. 3. Mədə möhtəviyyatının bağırsağa keçməsinin mexanizmi. 4. Qusma, onun mexanizmi və əhəmiyyəti. 5. Gövşəyənlərin çox kameralı mədəsində həzm prosesi. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
9	MÖVZU 9. Nazik bağırsaq şöbəsində həzm prosesi. Plan: 1. Mədəaltı vəzi və onun sekretor funksiyası. 2. Mədəaltı şirənin tərkibi və xassələri. 3. Mədəaltı şirənin ifraz edilməsi refleksi. 4. Mədəaltı vəzi fəaliyyətinin humoral tənzimi. 5. Ödün əmələ gəlməsi, tərkibi və həzmdə rolu. 6. Bağırsaq şirəsinin tərkibi və xassələri. 7. Yoğun bağırsaq şöbəsinin həzm prosesi. 8. Yoğun bağırsaq şöbəsinin motor funksiyası. 9. Nəcisin formalaşması və defeksiyası. 10. Quşlarda həzm prosesinin xüsusiyyətləri. Mənbə(1;2;3;)	2	
10	MÖVZU 10. Maddələr və enerji mübadiləsi. Plan: 1. Maddələr və enerji mübadiləsinin bioloji əhəmiyyəti. 2. Zülal və mübadiləsi. 3. Lipidlərin mübadiləsi. 4. Karbihidratların mübadiləsi. 5. Su və duz mübadiləsi. Mineral maddələrin əhəmiyyəti. 6. Mikroelementlərin fizioloji rolu. 7. Vitaminlərin maddələr mübadiləsində rolu. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
11	MÖVZU 11. İfrazatın fiziologiyası. Plan: 1. İfrazat orqanları və ifrazat prosesinin əhəmiyyəti. 2. Böyrəklərin fiziologiyası. 3. Böyrəklərin fəaliyyətinin sinir-humoral tənzimi. 4. Kən təsərrüfatı heyvanlarında sidiyin ixracı. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
12	MÖVZU 12. Dərinin funksiyası. Plan: 1. Dəri və onun funksiyaları. 2. Tər ifrazı. Tər vəziləri, tər tərkibi. 3. Piy vəziləri və onun əhəmiyyəti. 4. Dəri piyinin sekresiyası. 5. Heyvanlarda tük örtüyü, tük tökmənin fiziologiyası. 6. Qoyunlarda tər-piy və onun əhəmiyyəti. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	

13	MÖVZU 13. Daxili sekresiya vəzilərinin fiziologiyası. Plan: 1. Hormonların təsir mexanizmi. 2. Qalxanabənzər vəzinin hormonu, qalxanabənzər ətraf vəzilər. 3. Böyrəküstü vəzilər. 4. Mədəaltı vəzidə daxili sekretor fəaliyyət(insulin) 5. Cinsiyyət üzvlərinin daxili sekretor fəaliyyəti. 6. Hipofizin fiziologiyası. 7. Temus (çəngələbənzər) vəzi. 8. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının məhsuldarlığını artıran hormonlar və onların sintetik analogları. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
14	MÖVZU 14. Çoxalmanın fiziologiyası. Plan: 1. Erkək heyvanların cinsiyyət orqanlarının fiziologiyası. 2. Xayalarda spermatozoidlərin əmələ gəlməsi prosesi. 3. Spermanın tərkibi və fiziki-kimyəvi xassələri. 4. Dişi cinsiyyət üzvlərinin fiziologiyası. 5. Ovogenez. Cinsiyyət dövrü.Çərəaxıtma. 6. Boğazlıq və doğum. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
15	MÖVZU 15. Mərkəzi sinir sisteminin fiziologiyası. Plan: 1. Mərkəzi sinir sisteminin quruluşu və funksiyası. 2. Sinir sistemi fəaliyyətinin reflektor prinsipi. 3. Refleks qövsü və onun hissələri. 4. Reflekslərin təsnifatı. 5. Sinir mərkəzləri, onların xassələri və xarakteristikası Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
Cəmi:		30 saat	

	Keçirilən laboratoriya mövzularının məzmunu	Saat	Tarix
		Lab.	
1	2	3	4
1	Mövzu 1: İnsan və heyvan fiziologiyasından aparılan təcrübələrin təşkili, istifadə edilən məhlullar və üsullar. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
2	Mövzu 2: Qanın laxtalanma sürətinin təyini. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
3	Mövzu 3: Ürək tonlarının müayinəsi və qan təzyiqinin təyini. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
4	Mövzu 4: Tənəffüsün tənziminin müayinəsi. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
5	Mövzu 5: Ağız suyunun reaksiyasının təyini və mədə şirəsinin turşuluğunun təyini. Mənbə(1;2;3;4;5;)	2	
6	Mövzu 6: Nazik bağırsaqların motor fəaliyyəti və onun tənzimi. Mənbə(1;2;3;4;5;)		
7	Mövzu 7: Kənd təsərrüfatı heyvanlarında reflekslərin müayinəsi (bəbək refleksi, cidov refleksi, qarın refleksi, quyruq refleksi, oynaq refleksi, axıll refleksi, göz, qulaq	2	

	refleksi) Mənbə(1;2;3;4;5;)		
8	Mövzu 8: Kənd təsərrüfatı heyvanlarında spermanın keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi. Mənbə(1;2;3;4;5;)	1	
	Cəmi:	15 saat	

XI.Fənn üzrə tələblər: Fənnin tədrisi nəticəsində tələbələr fiziologiya haqqında anlayışları; orqan və toxumaların özünü tənzimləmə xassələrini; həzm prosesini; müxtəlif heyvanlarda həzm prosesinin xüsusiyyətlərini; qan, qan dövrəni və limfa dövrəni sisteminin fiziologiyasını; tənəffüs, biokimyəvi proseslər zamanı enerjinin azad olunmasında oksidləşmənin əhəmiyyətini; yuxarı tənəffüs yollarını, köks qəfəsi və ağ ciyərin tənəffüs prosesində iştirakını; maddələr və enerji mübadiləsini; ifrazat prosesini; daxili sekresiyanın mahiyyətini; inkişaf, çoxalma, laktasiya, sinir və əzələ fiziologiyasını, mərkəzi sinir sistemi fiziologiyasını; heyvanların etologiyasını; şərti və qeyri-şərti refleksləri; qıcıq və ona cavab reaksiyasını; analizatorlar və onların ümumi səciyyəsi; duyğu, görmə, lamisə, dadbilmə prosesinin mahiyyəti öyrənilir.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri

FTN 1. fiziologiya fənnində orqan və toxumaların, orqanlar sisteminin fizioloji funksiya pozuntusu öyrənilir Patoloji fiziologiya pozulmuş hüceyrənin, orqanın, sistemin və nəhayət orqanizmin pozulma qanunauyğunluqlarını öyrənir. Patoloji fiziologiya kliniki fənlərlə, nəzəri fənlər arasında bir növ körpü yaradır, tələbədə həkimlik dünyagörüşü formalaşdırır.

FTN 2. Pozulmuş fizioloji funksiyaların mənşəyi, inkişafı, gedişi və nəhayət nəticəsi haqqında mühakimə yürüdürlər.

FTN 3. fiziologiyanın vəzifəsi patoloji prosesin gedişindəki ümumi qanunauy-ğunluqları, xəstəliyin inkişaf mexanizmi, gedişi və nəticəsi haqqında fikir yürütməkdən ibarətdir.

FTN 4. fiziologiya fənni tələbələrə xəstəliyin inkişafını, sağalmanın yollarını və xəstəliyin nəticəsini dərk etməyi öyrədir.

FTN 5. Xəstəlik zamanı orqan və sistemlərdə baş verən dəyişiklikləri və onların qarşılıqlı əlaqələrini öyrədir.

FTN 6. Xəstəlik törədən xarici və daxili mühit amillərinin orqanizmə təsir xüsusiyyətlərini, orqanizmin onlara cavab reaksiyasının xəstəliyin inkişafında rolunu öyrədir. Bu zaman heyvan orqanizminin xüsusiyyətlərini öyrənmək, sinir tiplərinin bu və ya digər xəstəliklərə qarşı həssaslığını, normal fizioloji vəziyyətini, dözümlülüyünü və başqa xüsusiyyətlərini nəzərə almaq lazımdır.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. I- ci Kollektiv sualları:

1. Fizizologiya fənni, onun funksiyaları və metodları.
2. Fiziologiyanın digər elmlərlə əlaqəsi.
3. Fiziologiyanın qısa inkişaf tarixi.
4. Qanın əsas funksiyaları, tərkibi və xassələri.
5. Qan sistemi haqqında anlayış.
6. Qanın formalı elementləri.
7. Oksigenin və karbon qazının daşınmasında hemoqlobinin rolu

8. Böyük və kiçik qan dövranları.
9. Ürəyin fiziologiyası.
10. Qanın damarlarda hərəkətini təmin edən faktorlar

II- ci Kollektiv sualları:

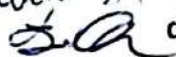
1. Immunologiyanın baytarlıqda istifadə olunması
2. Alveolyar hava ilə qan arasında qazlar mübadiləsi.
3. Qan ilə toxumalar arasında qaz mübadiləsi.
4. Ağız boşluğunda həzm prosesi.
5. Çeynəmə, ağız suyu refleksiyasının mexanizmi.
6. Arteriyalarda, venalarda və kapilyarlarda qanın hərəkəti.
7. Limfa və onun tərkibi
8. Limfa düyünlərinin funksiyaları.
9. Orqanizmin immun reaksiyası: T və B limfositləri.
10. Orqanizmin qeyri-spesifik rezistentliyi.

XV. İmtahan sualları:

1. Fizizologiya fənni, onun funksiyaları və metodları.
2. Fiziologiyanın digər elmlərlə əlaqəsi.
3. Fiziologiyanın qısa inkişaf tarixi.
4. Qanın əsas funksiyaları, tərkibi və xassələri.
5. Qan sistemi haqqında anlayış.
6. Qanın formalı elementləri.
7. Oksigenin və karbon qazının daşınmasında hemoglobin rolunu.
8. Böyük və kiçik qan dövranları.
9. Ürəyin fiziologiyası.
10. Qanın damarlarda hərəkətini təmin edən faktorlar
11. Arteriyalarda, venalarda və kapilyarlarda qanın hərəkəti.
12. Limfa və onun tərkibi
13. Limfa düyünlərinin funksiyaları.
14. Orqanizmin immun reaksiyası: T və B limfositləri.
15. Orqanizmin qeyri-spesifik rezistentliyi.
16. Immunologiyanın baytarlıqda istifadə olunması
17. Alveolyar hava ilə qan arasında qazlar mübadiləsi.
18. Qan ilə toxumalar arasında qaz mübadiləsi.
19. Ağız boşluğunda həzm prosesi.
20. Çeynəmə, ağız suyu refleksiyasının mexanizmi.
21. Ağız suyunun tərkibi və xassələri.
22. Mədə həzmi.
23. Müxtəlif növ yemlərə qarşı mədə şirəsinin sekresiyası.
24. Mədə möhtəviyyətinin bağırsağa keçməsinin mexanizmi.
25. Qusma, onun mexanizmi və əhəmiyyəti.
26. Gövşəyənlərin çox kameralı mədəsində həzm prosesi.
27. Mədəaltı vəzi və onun sekretor funksiyası.
28. Ödün əmələ gəlməsi, tərkibi və həzmdə rolu.
29. Yoğun bağırsaq şöbəsinin həzm prosesi.
30. Sorulma və onun mexanizmi və tənzimi.
31. Maddələr və enerji mübadiləsinin bioloji əhəmiyyəti.
32. Su və duz mübadiləsi.
33. Mikroelementlərin fizioloji rolu.
34. Vitaminlərin maddələr mübadiləsində rolu.
35. Böyrəklərin fiziologiyası.
36. Kənd təsərrüfatı heyvanlarında sidiyin ixracı.
37. Dəri və onun funksiyaları.

38. Piy vəziləri və onun əhəmiyyəti.
39. Heyvanlarda tük örtüyü, tük tökmənin fiziologiyası.
40. Hormonların təsir mexanizmi.
41. Qalxanabənzər vəzinin hormonu.
42. Böyrəküstü vəzilər.
43. Mədəaltı vəzi.
44. Hipofizin fiziologiyası.
45. Timus (çəngələbənzər) vəzi.
46. Erkək heyvanların cinsiyyət orqanlarının fiziologiyası.
47. Dişi cinsiyyət üzvlərinin fiziologiyası.
48. Boğazlıq və doğum.
49. Refleks qövsü və onun hissələri.
50. Mərkəzi sinir sisteminin quruluşu və fiziologiyası.

"Fiziologiya" fənninin sillabusu 050704 "Baytarlıq təbabəti" ixtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri" kafedrasında müzakirə edilərək (14 fevral 2025-ci il 12 sayılı protokol) təsdiq olunmuşdur.

Fənn müəllimi: dos.M.Q.Abdullayev
Kafedra müdiri: dos. R.M.Bilalov